

سخنرانی دکتر محمدمهدی زاهدی وزیر علوم تحقیقات و فن آوری
در دومین همایش ملی انجمن

نهضت تحصیلات تکمیلی و اثراتش بر حوزه های علم و عمل

تحصیلات تکمیلی قبل از انقلاب

همان طور که شما عزیزان واقف هستید تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در کشورمان کار جدی در زمینه تحصیلات تکمیلی صورت نگرفته بود. تنها در رشته های معدودی که شاید از شمار انگشتان دست تجاوز نمی کردند، دوره های دکتری برگزار می شد. از آن جمله می توان به ادبیات فارسی، الهیات، فلسفه و چند رشته دیگر علوم انسانی اشاره کرد. وضع کارشناسی ارشد هم از این بهتر نبود. با این تفاوت که حوزه های فنی هم بی نصیب نبودند. اما کارشناسی ارشد در دانشکده های فنی عمدتاً به صورت پیوسته عرضه می شد و از کیفیت امروزی برخوردار نبود.

آغاز نهضت

بعد از انقلاب اسلامی و به لطف انقلاب فرهنگی از زمانی که دانشگاه ها بازگشایی شد توجه ویژه ای به امر تحصیلات تکمیلی شد. دانشگاه تربیت مدرس، نقطه آغاز حرکت بود. در واقع در آغاز انقلاب فرهنگی مسئولان وقت نظام و آموزش عالی تصمیم گرفتند که با ایجاد مدرسه تربیت مدرس، دوره های تحصیلات تکمیلی را با جدیت و انگیزه نو گسترش دهند. تمام رشته های این مدرسه که بعدتر با عنوان دانشگاه خوانده شد مربوط به دوره های تحصیلات تکمیلی شامل

بسیار خوشحالم که امروز در این محفل انس و انجمن علم و عمل شرکت کرده ام. آن چه همواره ذهن من را در مقام یک معلم دانشگاه و نیز در مقام یک مسئول در نظام مقدس جمهوری اسلامی به خود مشغول کرده است رابطه بین علم و عمل یا به بیان دیگر دانشگاه و صنعت است. این جمع حسابداری که آمیزه ای از این دو است می تواند الگوی بسیار خوبی برای سایر حوزه های دانش باشد. طبعاً برگزاری چنین همایش هایی می تواند به نزدیکی و تعامل هر چه بیشتر علم و عمل بینجامد. بنابراین به جا است که به ویژه از دست اندرکاران انجمن حسابداری ایران به خاطر برپایی چنین همایش باشکوهی قدردانی و تشکر نمایم و برای همه شما شرکت کنندگان در این همایش آرزوی توفیق نمایم. هم چنین از تمام همکاران ارجمند دانشگاهی که با ارائه مقاله یا حضورشان در این همایش مشارکت کرده اند و نیز همه دست اندرکاران صنعت، شامل کارکنان و مدیرانی که این همایش را با حضور و حمایت های معنوی و مالی شان همراهی کرده اند و موجب شدند این همایش از اعتلای علمی و غنای فرهنگی برخوردار شود تشکر می کنم. می خواهم در ارتباط با نهضت تحصیلات تکمیلی و ارتباط و تعامل آن با صنعت سخن بگویم.

بودجه های آموزشی و پژوهشی را بیش از پیش افزایش دهند. خوشبختانه برنامه چهارم توسعه اقتصادی و اجتماعی بستر قانونی لازم را برای توسعه علم و به ویژه توسعه نهضت تحصیلات تکمیلی و جنبش نرم افزاری فراهم آورده است.

پیامدها و اثرات نهضت تحصیلات تکمیلی برای علم و عمل

پیامدهای این نهضت در عرصه علم و عمل بسیار درخشان بوده است. تاسیس دانشگاه ها در اقصی نقاط کشور چه در قالب آزاد، پیام نور یا علمی - کاربردی باعث گسترش آموزش دانشگاهی و مانع از اعزام دانشجو به خارج از کشور شده است. این دانشگاه ها سطح فرهنگ را در کشور بالا برده اند و از تفاوت های فرهنگی کاسته اند.

نهضت تحصیلات تکمیلی در بعد علمی در میان سایر چیزها، به ویژه پیامدهایی را که در ادامه می آید به ارمغان آورد: (۱) باعث انتشار مقالات و مجلات علمی و تخصصی در اکثر حوزه ها شد؛ (۲) به تشکیل هسته های پژوهشی انجامید که در دو سه سال گذشته شاهد دست آوردها و ثمرات چشمگیرشان بودیم. برخی از آن ها به عنوان قطب های علمی دنیا مطرح شده اند، (۳) به تقویت، گسترش و تاسیس انجمن های علمی منجر شد که یکی از نمونه های بارز همین انجمن حسابداری ایران است که شما عزیزان همکار و دانشگاهی عضو هستید. در حال حاضر بیش از ۱۶۰ انجمن علمی به ثبت رسیده است که به لحاظ کمیت فارغ از مقایسه با قبل از انقلاب است؛ (۴) به برپایی همایش های علمی منظم و موردی سطح بالا در عرصه ملی و بین المللی انجامید. گزارش ها و مقالات این همایش ها عموماً از معتبرترین گزارش های همایش های ملی و بین المللی است.

در بعد عملی هم نهضت تحصیلات تکمیلی پیامدهای مهم را در بر داشته است. از این نظر وضع کشور اصلاً با قبل از انقلاب و حتی اوایل انقلاب قیاس پذیر نیست. به عنوان مثال در حوزه عمل پزشکی به پیشرفت های چشمگیری نائل آمده ایم. در گذشته برای بسیاری از بیماری هایی که امروزه در دنیای پزشکی درمانشان چندان هم پیچیده نیست، مجبور بودیم بیمارانمان را به خارج از کشور اعزام کنیم. امروزه

کارشناسی ارشد و دکتری بود. بنابراین، عملاً مرکزی برای توسعه علم و تربیت مدرس ایجاد شد که کشور را قادر می ساخت در داخل کشور به تربیت دانشمندان و مدرسان دانشگاه ها بپردازد.

پیش از آن چه قبل و چه بعد از انقلاب، ناگزیر بودیم برای تربیت نیروی متخصص افرادی را به دانشگاه های خارج کشور اعزام کنیم. اما با ایجاد این نهاد تا حدودی به خودباوری و خودتکایی در عرصه تربیت نیروهای پژوهشگر و دانشگاهی رسیدیم. سپس از سال ۱۳۶۵ به بعد نهضت عظیمی در عرصه تحصیلات تکمیلی آغاز شد. به گونه ای که در سال های ۶۶ و ۶۷ بیش از ۵۰ درصد رشته های کشور دارای دوره های تحصیلات تکمیلی در مقطع کارشناسی ارشد بودند.

در ادامه، استادان متعهد و عالم ایران دوست، فرهیخته و نخبه ما عزمشان را جزم کردند تا دوره های دکتری یا PHD را تاسیس و برپا کنند. خوشبختانه و بحمدالله در اثر آن کوشش ها امروزه در بسیاری از رشته های تخصصی و آموزش عالی، چه تابع وزارت علوم چه تابع وزارت بهداشت و درمان دوره های دکتری و تخصصی برپا شده است و نیازهای اساسی کشور برآورده می شود. این نهضتی است که واقعاً بعد از انقلاب اسلامی و بعد از انقلاب فرهنگی در کشور برنامه ریزی و پایه ریزی شد.

امروزه ما در اکثر علوم اگر نگویم حرف اول را در دنیا می گوئیم اما به جرات می توانم مدعی شوم که با کسانی هم صدا هسستیم که حرف اول را می گویند. از مهم ترین نشانه هایش شمار مقالاتی است که دانشمندان ما در نشریات علمی معتبر بین المللی به چاپ رسانده اند. اگر چه کمیت این نوشتارها در مقایسه با برخی کشورهای پیشرفته کم تر است اما تردیدی نیست که در سال های اخیر پیش رفت های چشمگیری داشته ایم. این ها حاکی از آن است که در عرصه تولید علم نه تنها در داخل بلکه در خارج از کشور سهمیم هستیم و می توانیم در صحنه بین المللی مانند دوره طلایی دانشمندان اسلامی کارهای جدی را به ثمر برسانیم و با وجود این، برای دست یابی به جایگاهی که بایسته ایران باشد، باید مسئولان نظام سرمایه گذاری مناسبی را به عمل آورند و

عمل های معمولی قلب، عروق و کلیه و پیوندهای اعضاء برای پزشکان ما چیزهای پیش پا افتاده ای هستند. حتی شاهدیم که در بعضی عرصه ها پزشکان ما بعضاً پیشتازی و بکه تازی می کنند. امروزه درمان های پیچیده تر مانند کنترل و درمان بسیاری از سرطان ها و بیماری های مزمن به دست توانای پزشکان و متخصصان دانش آموخته و برآمده از نهضت تحصیلات تکمیلی انجام می شود.

همچنین در عرصه عمل شاهد پیشرفت های چشمگیری در بخش صنایع هستیم. قبلاً صنایع ما حتی در پیش پا افتاده ترین عرصه های الکتریکی و الکترونیکی به خارج از کشور وابستگی شدید داشتند. به خاطر دارید که در عرصه تولیدات دفاعی و نظامی به ویژه در طول ۸ سال دفاع مقدس قادر نبودیم گلوله های معمولی توپ را که فناوری آنها بسیار قدیمی است تولید کنیم و به ناچار از خارج وارد می کردیم. الان بحمدالله به پیشرفت های قابل ملاحظه ای نائل آمده ایم و همین امنیت ما را در برابر دشمنانمان تضمین می کند. دیگر فردی مانند صدام نمی تواند به راحتی به خودش اجازه بدهد به کشورمان تجاوز کند. این از برکات و پیامدهای دوره های تحصیلات تکمیلی است که دانش آموختگانمان توانسته اند تحولی عظیم را در کلیه صنایع به ویژه صنایع راهبردی ایجاد کنند.

در بحث کشاورزی نیز به پیشرفت های تحسین برانگیزی نائل آمده ایم. خود کفایی در تولید گندم، افزایش قابل ملاحظه در تولید برنج، کشت صنعتی گیاهان و آبزیان، تولید صنعتی دام ها و ماکیان، تنها مثال های اندک از کار بزرگی است که در این عرصه صورت گرفته است. این پیشرفت توسط دانش آموختگانی به ثمر رسیده است که به گفته جناب آقای پرتوی، توانسته اند علم را بومی سازند و به عرصه عمل بکشانند. البته در مقایسه با آنچه باید انجام دهیم کار کمی صورت گرفته است. باید پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکتری همانند چند سال گذشته در جهت استفاده های کاربردی و عملی صورت بندی شوند.

خلاصه این که این نهضت تحصیلات تکمیلی در بعد عملی آثار و پیامدهای درخشانی برجای گذاشته است. به

عنوان مثالی دیگر دستیابی به فن آوری های برتر و نوین مانند فناوری هسته ای است.

امروزه به لطف نهضت تحصیلات تکمیلی دانشمندان و اندیشمندان ما توانسته اند به دانش و فناوری هسته ای روز دنیا دست یابند. اما کشورهای غربی دوست ندارند ما این فناوری را در عمل به خدمت بگیریم. آنها می گویند ما سوخت هسته ای، نیروگاه هسته ای، و کارشناس را در اختیارتان می گذاریم اما خودتان اجازه ندارید چرخه سوخت هسته ای را در داخل کشور فعال کنید. در این جا مجالی نیست که به مثال های بیش تر بپردازم اما بی تردید، در همه عرصه های علمی و کاربردی به برکت نهضت تحصیلات تکمیلی شاهد رشد چشمگیری بوده ایم.

تعامل علم و عمل حسابداری

اجازه بدهید مباحث پیش گفته را با موضوع همایش و به ویژه اهداف انجمن حسابداری ایران پیوند دهیم. همان طور که گفتیم یکی از تبعات و برکات نهضت تحصیلات تکمیلی این بود که انجمن های علمی کشور توسعه یافتند و بیش از پیش تقویت شدند. نمونه اش همین انجمن حسابداری ایران است که به رغم جوانی و نوخاستگی به دست آوردهای بزرگی رسیده است. بی شک این انجمن به یاری و همدلی استادان و دانش آموختگان دوره های تحصیلات تکمیلی تاسیس شده است. یکی از اهداف این انجمن تعامل بین علم و عمل حسابداری و مالاً تربیت حسابداران خبره برای عرصه های عمل حسابداری است. این هدف، مسئولیت این انجمن را سنگین تر می کند. زیرا باید اهتمام بیشتری به خرج دهد تا بتواند شمار دانش آموختگان کارشناسی ارشد را افزایش دهد و نیز بر کیفیت دوره های آموزشی حسابداری و هم سویی آنها با عمل حسابداری بیفزاید. تمام بخش های صنعتی و خدماتی ما به خدمات حسابداران نیاز دارند و از این رو، یکی از عرصه هایی که در آن باید بده بستان و تعامل دانشگاه و صنعت نمود و تجلی یابد همین حوزه حسابداری است. در اینجا صنعت شامل تمام صنایع اعم از تولیدی و خدماتی می شود.

حضور دانش آموختگان تحصیلات تکمیلی در عرصه

یکی از اهداف انجمن حسابداری ایران بالندگی و اعتلای آموزشی حسابداری است. بنابراین انتظار داریم که انجمن در این عرصه فعالیت های جدی را آغاز کند. به ویژه انتظار بر این است که رشته حسابداری از حالت کلاسیک خارج شود و به تاسیس دوره های بین رشته ای حسابداری روی آورد. مثلاً حسابداری بیمه ای یکی از نیازهای مبرم عرصه علم و عمل ما است. ما در این زمینه دارای ضعف های زیادی هستیم. اگر بخواهیم از مباحث نوین حسابداری غفلت کنیم طبعاً در قراردادهای بین المللی بین ایران و سایر کشورها، جذب سرمایه گذاری های خارجی، سرمایه گذاری در سایر کشورها و اساساً مناسبات بین المللی سرمان کلاه خواهد رفت. بنابراین از همکارانم در دانشگاه ها خواهش می کنم، رشته های دانشگاهی نوین را طراحی کنند که اولاً بین رشته ای باشد و ثانیاً گرایش اصلی آن حسابداری باشد. ما حاضریم در برپایی دوره های دانشگاهی بین رشته ای، چه مادی چه معنوی، به انجمن کمک کنیم، حتی حاضریم اگر در کشور متخصص لازم وجود ندارد دانشجوی واجد شرایط را به تشخیص انجمن به خارج اعزام کنیم تا انشاء الله پس از بازگشت باعث شوند کشور در زمینه های بین رشته ای به موفقیت های خوبی نائل آید.

در خاتمه از همه شما تشکر می کنم. از انجمن حسابداری و جناب آقای پرتوی صمیمانه تشکر می کنم که فرصتی را فراهم آوردند تا بتوانم دقایقی را در جمع شما عزیزان باشم.

دبیر کل انجمن :

در سخنرانی وزیر ۳ نکته حمایتی از انجمن وجود داشت که ۱- انتشار مجله علمی - پژوهشی ۲ - تأسیس یا تدوین رشته های میان رشته ای با کمک دانشگاه ها و ۳- آموزش تکمیلی برای کارشناسان و کارشناسان ارشد.

انجمن حسابداری ایران با شناختی که از وزیر علوم، تحقیقات و فن آوری دارد و با توجه به حمایت ایشان هر ۳ مورد را در سال ۸۵ پی گیری و در صورت امکان اجرایی خواهد کرد.

در پایان از جناب آقای دکتر محمد مهدی زاهدی، بالاترین مقام مسئول وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری به خاطر حمایت های صریح و بی دریغ ایشان تشکر و قدر دانی می شود.

صنعت بی تردید بر غنای عمل حسابداری افزوده است و این خود یکی از نمودهای پیوند علم و صنعت است .

برپایی این همایش یکی دیگر از پیامدهای جلوه های نهضت تحصیلات تکمیلی و از تعامل علم و عمل حسابداری است و ما آن را به فال نیک می گیریم. امیدواریم که این تعامل و پیوند سرمشق و نمونه خوبی برای دیگر انجمن های علمی باشد.

افزون بر این ها انتشار نشریات علمی و تخصصی یکی دیگر از دست آوردها و پیامدهای نهضت تحصیلات تکمیلی و از نمودهای جهان علم است که امکان تعامل علم و عمل را فراهم می کند . هم چنین یکی از اهداف انجمن های علمی است. امروز شاهدیم که انجمن حسابداری فصلنامه دانش و پژوهش حسابداری را منتشر کرده است که خوشبختانه از وزانت علمی در خور توجه و معقولی برخوردار است.

خوشبختانه با این توان علمی که امروز در انجمن حسابداری ایران شاهدیم یقین دارم که انجمن به زودی می تواند مجله ای علمی - پژوهشی را راه اندازی نماید و از این طریق زمینه چاپ مقالات دانشجویان و دانش آموختگان، دوره های تحصیلات تکمیلی و به ویژه دکتری را فراهم کند. این باعث خواهد شد که دانشجویان و دانش آموختگان دیگر به سراغ مجلات خارجی برای چاپ مقالاتشان نروند. چاپ مقاله در مجلات خارجی هم به دلار نیاز دارد و هم بعضاً مسئله دار است. چون معلوم نیست که چه مسائلی پشت پرده بعضی از این مجلات وجود دارد. بنابراین انتشار یک مجله علمی پژوهشی حسابداری که بهتر است به زبان انگلیسی باشد چیز خوبی است که به نظر می رسد انجمن حسابداری ایران توان آن را دارد. از این طریق دنیا نیز شاهد خواهد بود که ما حرفی برای گفتن در عرصه حسابداری داریم. من امیدوارم به زودی انجمن حسابداری ایران درخواست مجوز انتشار یک مجله علمی و پژوهشی را به پشتوانه یک هیات علمی نیرومند به وزارت خانه بدهد. بی تردید ما هم از این حرکت حمایت می کنیم. انشاء الله به زودی شاهد انتشار یک مجله علمی و پژوهشی از سوی انجمن حسابداری ایران خواهیم بود.